

KIMPALE KULTAA

Kangasniemi kylineen kimaltamaan

Kehittämisohjelma 2007–2013

**Kangasniemen maaseutuseura
19.10.2007**

*"Paikalliset resurssit 100 prosenttisesti käyttöön"
kyläläisen kommentti Luusniemellä*

21.9.2007
15.10.2007
18.10.2007

Kannen logo © Miika Hakala

SISÄLLYSLUETTELO

1. Tausta

Miten ohjelma on laadittu, ohjelmaprosessin kuvaus.

2. Ohjelmatyöprosessin kuvaus

Millä tavalla työskentely Kangasniemellä käytännössä toteutettiin ja miten kehittämisajatuksia kerättiin ja jalostettiin. Mitä tapahtui kyläkäynneillä.

3. Strategiset linjaukset

Mitkä ajatukset nousevat tärkeiksi kehittämisen yleisiksi periaatteiksi. Mitkä ovat menestysstrategioita. Miten ohjelma liittyy kunnan ja seutukunnan kehittämiseen.

4. Toteuttaminen

Millaisen kehittyvän hankekokonaisuuden ohjelma muodostaa. Millaisia hankkeita menestysstrategioihin voisi sisältyä. Millaisia riskejä ohjelman toteutukseen liittyy.

Liiteosa

1. Tausta

Nyt käsillä oleva tuotos on osa pidempää prosessia, jonka käynnistäjinä ovat toimineet aktiiviset kyläläiset. **Maaliskuussa 2007** pidettiin kunnantalolla tilaisuus, jonka tarkoituksena oli kartoittaa kiinnostusta kylien kehittämistä kohtaan ja keskustella. Tilaisuuteen osallistui kaikkiaan noin 50 kyläläistä. Osallistujamäärä yllätti myönteisesti. Tilaisuudessa työskenneltiin ohjatusti: maaseudun kehittämiseen liittyviä ideoita kerättiin sekä henkilökohtaisesti että työryhmissä. Pohdinta kohdistui toisaalta Mikkelin seudun mahdollisuuksiin laajemmin, toisaalta aivan paikallisten kylien kehittämiseen. Näin saatiin melko kattava yleiskuva sekä toimintaympäristön mahdollisuuksista että kylien omista tavoitteista. Tilaisuudessa sovittiin prosessin jatkamisesta syksyllä yhteistyössä kunnan, kylien ja Ruralia-instituutin kanssa.

Ohjelman ensimmäisen version laatiminen toteutettiin viikon (vk38) mittaisena intensiivisenä työskentelynä opiskelijatiimin ja vastaavan opettajan kesken. Kuuden opiskelijan ryhmä aloitti orientoitumisen Mikkelissä, Ruralia-instituutissa maanantaina 17.9. Opiskelijat saivat tutustuttavakseen etukäteen materiaalia Kangasniemeltä. Ryhmä vieraili myös juuri uusiin tiloihin muuttaneen Veej'jakaja -toimintaryhmän toimistossa, jossa toiminnanjohtaja Sanna Kiuru sekä toimistopäällikkö Anne Innanen kertoivat tuoreen Leader-ohjelman tarjoamista mahdollisuuksista. Toimintaryhmän rahoituksia aletaan myöntämään vuoden 2008 alusta.

Toimintaryhmävierailun jälkeen ryhmä siirtyi Kangasniemelle. Ryhmä majoittui ja perusti kenttätöimiston LomaRomon Tiilikka -mökkiin, josta käsin kaikki kylävierailut tehtiin. Vielä samana iltana järjestettiin Kangasniemen kunnantalolla yleisötilaisuus - kylien kehittämisen lähtölaukaus - johon oli kutsuttu kylien ihmisiä eri puolilta kuntaa. Tilaisuuden avasi maaseutupäällikkö Arto Pulkkinen. Tämän jälkeen edettiin varsinaiseen viikon työskentelyn kulun esittelyyn. Tilaisuudessa kunnan alue jaettiin kolmeen osa-alueeseen ja osallistujat jakoutuivat tämän mukaisesti kylittäin. Tilaisuudessa opiskelijat sopivat ensimmäiset kylätapaamiset. Tiimin lopputuotos esiteltiin perjantaina 21.9. kunnantalolla järjestetyssä tilaisuudessa, johon oli kutsuttu kylätilaisuuksista ihmisiä.

Seuraavana vaiheena oli ohjelmaluonnoksen esittely Veej'jakaja -toimintaryhmän edustajille Mikkelissä 15.10 pidetyssä kokouksessa. Paikalla oli toiminnanjohtaja Sanna Kiuru sekä yhdistyksen hallituksen puheenjohtaja Matti Tulla. Paikalla oli muutama Ruralia-instituutin henkilökuntaan kuuluvia ja uusyrityskeskuksen toimitusjohtaja Pekka Teittinen. Tilaisuudessa Torsti Hyyryläinen esitteli ohjelmaa ja se käytiin yhdessä läpi hankkeiden tarkuudella.

Tämän jälkeen järjestettiin ohjelman esittelytilaisuus Kangasniemellä 18.10. Kunnantalolla oli ensin kokous Kangasniemen maaseutuseuran edustajien kanssa ja tämän jälkeen yleisölle avoin esittelytilaisuus Kangasniemi-salissa klo 18.00 alkaen. Kyseisessä kokouksessa ohjelman omistajuus siirtyi **Kangasniemen maaseutuseuralle**.

Ohjelmaluonnoksessa esitetty joitakin konkreettisia hankeaihoita. Tässä vaiheessa kyse on nimenomaan aihioista, joita on tarkoitus työstää eteenpäin omana vaiheenaan. Tämä jatkovalmistelu on avoinna kaikille halukkaille, ei vain tämän ensivaiheen toimijoille. Kukin hanke edellyttää erityisosaamista ja tarkempaa toteutuksen suunnittelua. Seuraava vaihe on tarkoitus hankkeistaa vielä vuoden 2007 aikana.

2. Ohjelmatyöprosessin kuvaus

Opintojaksolla käytettävää metodia voi kutsua **tiimivetoiseksi osallistavaksi suunnitteluksi**. Siinä kootaan erilaisia osaamisia edustava tiimi, johon kuuluu 1+6 henkilöä. Tiimi vastuutetaan prosessin kulusta ja kirjaamisesta sekä yhteistyön koordinoinnista. Lisäksi tiimillä oli tässä tapauksessa ohjaaja, eli kurssin vastuuopettaja. Tiimi jaettiin kolmeen **työpariin**, joille kullekin osoitettiin oma kyläalue.

Käytännössä metodin toteuttaminen tarkoitti seuraavanlaista työohjelmaa: Maanantaina 17.9 orientaatio ja prosessin käynnistäminen yleisötilaisuudessa. Tiistaina ja keskiviikkona tehtiin tutustumiskäynnit kylille ja kyläiloissa kuunneltiin ihmisiä ja kerättiin ideoita. Torstaina jalostettiin kerättyjä ajatuksia ja koostettiin raportti. Perjantaina 21.9 viimeisteltiin tekstit ja esitys. Pidettiin esittelytilaisuus kunnantalolla.

Kyläkäyntien yhteydessä tavattiin kaikkiaan 65 kyläläistä, jotka osallistuivat myös kehittämisideoiden tuottamiseen.

Ryhmä 1. Anne-Marie Korkealehto ja Heli Siirilä

Harjunmaa, Luusniemi, Rauhajärvi, Vihave ja Vuojalahti

- tiistaina klo 9.00 Minna Romon opastuksella kierros Mäenkylän koululla, Katja Hepo-Ojan Keramiikkakellari Oy:ssä, Elon kylätalolla ja Luusniemen kyläkaupalla
- tiistaina klo 17.15 alkaen kokoontuminen Petri ja Minna Romon kotona, jossa paikalla oli kahdeksan kyläläistä
- keskiviikkona klo 12.00 vierailu kylän kunnanvaltuutettu Pekka Leskisen opastuksella Vuojalahden kylän koululla. Lisäksi tutustuminen paikallisen matkailuyritys Oolrait Safarien toimintaan sekä vierailut Harjunmaan lakkautetulla koululla, Läsäkosken kartanolla ja raviradalla
- keskiviikkona klo 18.00 kokoontuminen raviradan yhteydessä sijaitsevalla kyläyhdistyksen kodalla, jossa paikalla oli seitsemän vuojalahtelaista ja yksi Harjunmaan kyläläinen

Ryhmä 2. Katri Halttunen ja Kirsi Viita

Koittila, Kutemajärvi ja Ruokomäki

- tiistaina klo 9.30 tutustuminen Kutemajärven kylään, vierailu Koulurannassa, Parkinson-liiton tiloissa, Toivolan maatilamatkailukohteessa ja kylän kaupalla
- keskiviikkona klo 12.00 kyläpalaveri Ruokomäen kyläseuran talolla, paikalle tuli yhdeksän henkilöä
- kyläpalaverin jälkeen vierailu mehuasemalle ja pesulaan, vanhalle kyläkoululle sekä Koittila/Kauppilan pubiin
- keskiviikkona klo 18.30 kyläpalaveri Kutemajärven kyläkoululla, jossa oli mukana kahdeksan kyläläistä

Ryhmä 3. Laura Hakala ja Hanna Tarvainen

Eteläinen kyläseura, Kaihlamäki, Läntinen kyläseura, Synsiö, Äkry-Särkimäki

- tiistaina klo 16.15 alkaen vierailu Kaihlamäessä entisellä kyläkoululla, Tuomiojan tarhalla ja Äkryn myllyllä
- tiistaina klo 18.00 Kaihlamäen kyläkokous järjestettiin Äkryn koululla, jossa paikalla oli kymmenen henkilöä
- keskiviikkona klo 18.00 kyläkokous kodalla Marinpysäkillä Eteläisen kyläseuran alueella. Paikalla oli kuusi henkilöä Eteläisen kyläseuran alueelta

3. Strategiset linjaukset

Kyliä kehittäminen kytkeytyy niin kunnan kuin koko seutukunnan kehittämiseen. Hanke-
muotoisessa kehittämisessä on syytä huomioida se, että jo hankkeiden suunnitteluvai-
heessa tavoitteet kytkeytyvät sekä kunnan että mahdollisesti koko seutukunnan elinkeino-
poliittisiin tavoitteisiin. Tässä ohjelmassa on huomioitu *Kangasniemen kunnan avaimet
hyvään elämään*, jotka muodostuvat seuraavista teemoista:

- työ
- asuminen
- vapaa-aika.

Tämän ohjelman laatimisessa on alusta asti otettu huomioon Veej'jakaja -toimintaryhmän
kehittämisohjelman 2007-2013 strategia ja tavoitteet. Toimintaryhmän laatiman ohjelman
strategiset painopisteet ovat:

- pienyritystoiminnan kehittäminen
- maaseudun yhteisöllisyys
- yhteistoiminnan vahvistaminen
- Leaderin uudet mahdollisuudet.

Näiden lisäksi toimintaryhmän puolelta korostettiin, että Kangasniemen kehittämisessä oli-
si hyvä painottaa erityisesti **yhteistyön vahvistamista, paikallisuutta, hyödyllisyyttä
sekä kehittämisen pitkäjänteisyyttä**. Esimerkiksi viimeksi mainittu asia otetaan tässä oh-
jelmassa huomioon kehitysjatkokumon idean myötä (ks. luku 4).

Kehittämistyön läpikäyvät toiminnalliset periaatteet

Ohjelmaan valittiin kolme kantavaa periaatetta:

- **kumppanuus**
- **elämänlaatu ja**
- **kilpailukyky**

Ajatuksena on, että ne ovat oleellisia kehittämisen taustalla vaikuttavia tekijöitä, joita tulee
vahvistaa ja jotka vahvistuvat erilaisten toimien kautta. Periaatteiden kautta voidaan saada
aikaan menestyksen kehä Kangasniemelle.

Kumppanuuden vahvistaminen

Yhteistoiminta ja luottamus ovat välttämättömiä kyläläisten välillä, mutta myös yrittäjien,
yhteisöjen ja viranomaisten välillä. Kangasniemellä yhteisöllisyys on ainutlaatuinen voima-
vara, jota voidaan vahvistaa. Kyliä kohtaavat haasteet ovat yhteisiä ja kaikkia kosket-
tavia, jolloin myös niitä tulisi ratkaista yhdessä, kaikkien kyliä voimavaroja hyödyntäen.
Kumppanuus tarkoittaa, ettei yhden menestyminen ole toiselta pois, vaan se voi päinvas-
toin edesauttaa myös toisen hyvinvointia. Kumppanit vahvistavat toistensa osaamista ja
ovat yhdessä vahvempia kuin yksinään toimiessaan.

Elämänlaadun lisääminen

Paikallisten resurssien hyödyntäminen täysipainoisesti edellyttää asukkaiden henkistä hyvinvointia. Henkisen hyvinvoinnin ylläpitämisen edellytykset ovat vaarassa heikentyä oleellisesti. Yhteiskunnan muuttuessa perinteiset toimintatavat osoittautuvat paikoin kestävämmiksi. Varojen puutteessa asukkaille tärkeät toiminnot joutuvat uhatuiksi, vaikka niiden merkitys kylien vireydelle ja ihmisten hyvinvoinnille on kiistämätön. Monipuolisten toimintojen säilyttäminen vaatii kekseliäisyyttä ja rohkeutta tarkastella toimintojen järjestämistä aivan uudella tapaa. Palveluja voisi yhdistellä ennakkoluulottomasti. Tarkoituksenmukaista voisi olla esimerkiksi tähän asti erillään pidettyjen toimintojen järjestäminen yhteisesti. Näin voitaisiin nostaa vajaakäyttöisten tilojen käyttöastetta ja hyödyntää jo olemassa olevia resursseja entistä tehokkaammin, mikä mahdollistaisi toimintojen säilymisen.

Kilpailukyvyyn vahvistaminen

Kilpailukyky tarkoittaa Kangasniemen vahvuuksien selkeää esiintuomista ja laadukasta tuotteistamista. Tämä edellyttää yhteistyötä. Kunta on kyliensä summa, ja kylät ovat kuntana enemmän kuin yksin. Toimivat kylät vahvistavat kunnan elinvoimaisuutta ja toimivien kyläyhteisöjen taustalla on aina elinvoimainen kunta. Kunnan ja sen kylien kehitystä ja kilpailukykyä ei näin ollen voi irrottaa toisistaan. Nykyisessä globalisoituvassa maailmassa vahvuutta haetaan verkostoitumalla, jolloin yhteistyön merkitys korostuu. Yhteistyön avulla tiedot, taidot ja resurssit vahvistuvat. Luontevia yhteistyökumppaneita ovat alueen lähikunnat. Seudun kuntien yhteistoiminta vahvistaa alueen kilpailukykyä niin kansallisesti kuin kansanvälisestikin, ja voimakas seutu tarkoittaa myös vahvaa ja elinvoimaista kuntaa.

Menestysstrategiat

Menestysstrategioiden muotoilu perustuu tiimin tekemään toimintaympäristön muutostrendien tunnistamisen ja Kangasniemen vahvuuksien yhdistämisen kautta (ks. liite 1). Näistä luotiin neljä menestysstrategiaa, jotka muotoiltiin lyhyiden ”sloganien” alle.

I Verkostot vesille

Menestyksen edellytyksenä on yhteistyö ja kumppanuus. Yhteistyön tarve ei rajoitu pelkästään yritystoimintaan vaan voi laajentua myös muille aloille. Kangasniemeltä löytyy useita yhteistyön mahdollisuuksia. Eri alojen ammattilaisia on paljon ja kesäasukat tuovat lisää mahdollisuuksia erilaisiin yhteistyöryhmiin. Matkailuyrittäjät ja etätyöntekijät voisivat verkostoitua, kyläkoulujen ja itse kylien yhteistyötä olisi lisättävä ja esimerkiksi ATK-opetusta voi kehittää yhteistuumin. Kansainvälistä yhteistyötä voidaan lisätä erityisesti matkailussa, mutta myös yrityksissä sekä kylätasolla.

II Mökiltä kylille – tuvasta torille

Vapaa-ajanasumisen suosio on jatkuvassa kasvussa. Vapaa-ajan asumisen luonne on myös murrosvaiheessa ja monet vapaa-ajan asunnot muuttuvat kakkosasunnoiksi. Kangasniemellä vapaa-ajan asukkaita on paljon, ja näissä asukkaissa piilee mahtava potentiaali. Kesämökkiläiset käyttävät paikallisia palveluita ja tuovat kylille vireyttä. Kesä- ja vapaa-ajan asukkaiden mukaan houkutteleva kylä toimintaan luo lisää aktiiveja ja mahdollistaa uusien tapahtumien järjestämisen sekä vanhojen tapahtumien lämmittelyn.

Muualta tulleilla mökkiasukkailla on tuoreita kehittämisajatuksia ja ideoita arjen virkistämiseksi. Matkustelusta syntyvää kokemusta on mahdollista valjastaa uusiin ideoihin. Samalla maaseudulla jo kauan eläneet saavat uutta intoa osallistua kylien ja kuntien toimintaan ja uusia ideoita syntyy lisää. Osallistumisen kannalta on olennaista tiedotuksen lisääminen ja selkeyttäminen. Tarve paikallisen tiedon tuottamiseen ja saamiseen on säilynyt, vaikka nopeutuneen tiedonkulun myötä tieto ja kiinnostus maailmalla tapahtuvista asioista ovat lisääntyneet.

III Paikalliset, ylpeilkää!

Paikallisten resurssien mahdollisimman mittava hyödyntäminen on alueen kehittymisen edellytys. Vaikka kaupankäynti on tänä päivänä erittäin globaalia, on paikallisten tuotteiden suosiminen koko ajan kasvamassa oleva ilmiö. Kangasniemeläisillä on hyvin paljon taitoja, tietoja, kykyjä ja ideoita, joiden huomioiminen, yhteen kerääminen ja esille tuominen lisäävät alueen elinvoimaisuutta. Kangasniemen vahvuuksia ovat myös hyvä sijainti muun muassa suhteessa pääkaupunkiseutuun, kaunis ja erilaisia toimintoja mahdollistava luonto sekä ruoantuotanto.

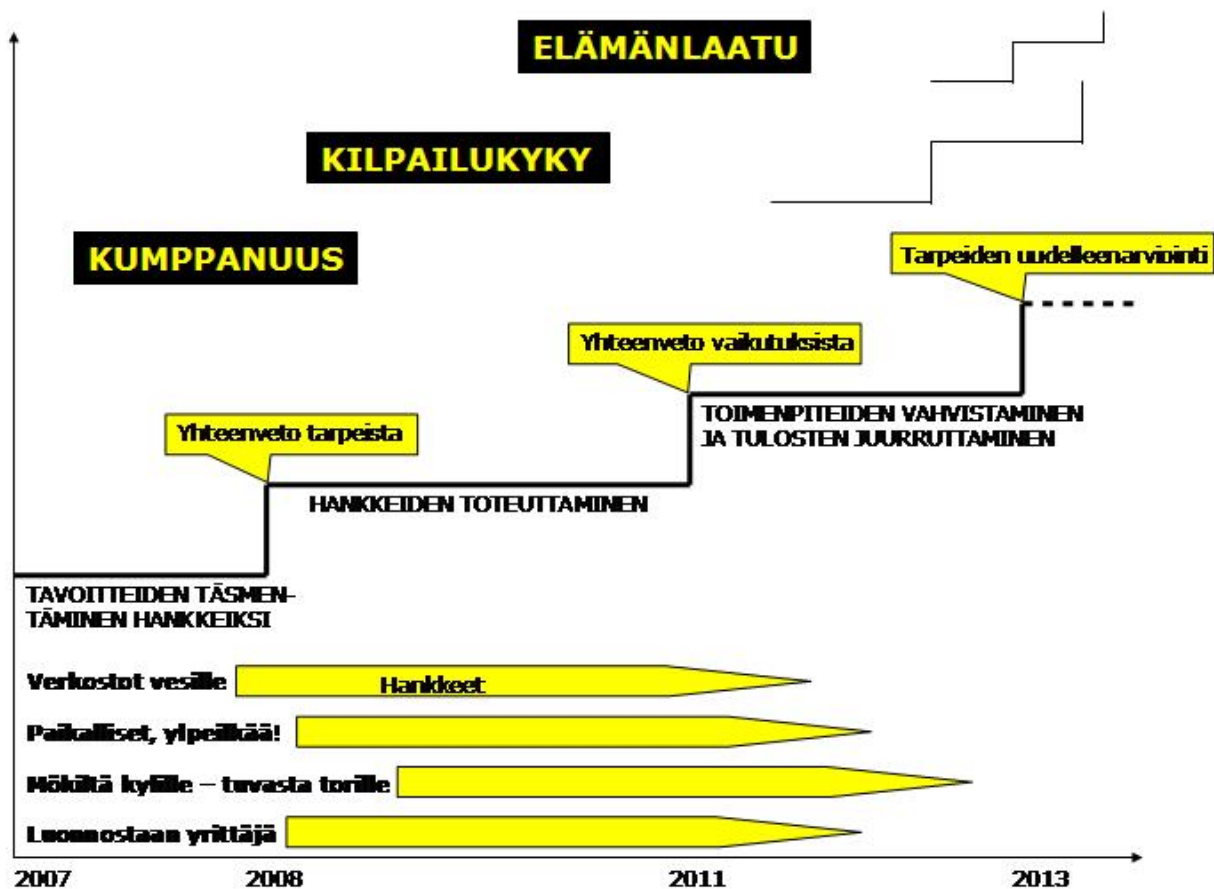
IV Luonnostaan yrittäjä

Väestö ikääntyy, matkailu kansainvälistyy, halukkuus muuttaa maalle yleistyy. Tässä muutamia yhteiskunnassa tapahtuneita muutoksia, jotka tarjoavat Kangasniemen asukkaille ja yrityksille lisää yrittäjyyden ja työllistymisen mahdollisuuksia. Yrittäjyyttä on mahdollista muodostaa aloille, joissa ennen ei ole koettu olevan menestymisen mahdollisuuksia. Tällaisia aloja ovat esimerkiksi vanhuksille, kotimaisille ja ulkomaisille matkailijoille sekä kuntaan muuttaville tarjottavat monipuoliset palvelut.

4. Toteuttaminen

Ohjelman ja sen strategioiden toteuttaminen tapahtuu hankkeiden kautta. Haasteen ohjelmallisessa kehittämisessä on, että hankkeiden kautta saadaan aikaan kokonaisvaltainen kehitysvaikutus. Hankkeiden tulisi muodostaa kehittyvä kokonaisuus, kehitysjatkuo.

Kun edellä kuvatut toiminnalliset periaatteet ja menestysstrategiat liitetään **kolmipor-taiseen kehitysjatkuo**, saadaan seuraavanlainen kaavioesitys:

Kehitysjatkuon ideana on se, että toiminnot muodostavat jatkuvasti kehittyvän kokonaisuuden. Aikajänne kehittämisessä on vuodet 2007–2013. Kehitysjatkuossa on kolme perustasoa:

- tavoitteiden täsmen-täminen (esiselvitysvaihe)
- hankkeiden toteuttaminen
- toimenpiteiden vahvistaminen ja tulosten juurruttaminen

4.1 Hankeaihiot strategioittain

Seuraavassa on esitetty jokaisen strategian alle konkreettisia **hankeaihioita**. Tässä vaiheessa kyse on nimenomaan aihioista, joita on tarkoitus työstää eteenpäin omana vaiheenaan. *Jatkovalmistelu on avoinna kaikille halukkaille, ei vain tämän ensivaiheen toimijoille.* Kukin hanke edellyttää erityisosaamista ja tarkempaa toteutuksen suunnittelua. Esiselvitysvaihe hankkeistetaan erikseen vuoden 2007 aikana. **Esiselvityshanke** on tarkoitus toteuttaa toimintaryhmärahoituksella (neuvottelu 15.10.07).

I Verkostot vesille

1. Matkailuyrittäjien yhteistyöhanke

Matkailuyrittäjille luodaan yhteisiä tiedotus- ja markkinointikanavia (esim. internet-sivut, esitteet). Eri palveluja tarjoavat matkailuyrittäjät yhdistävät voimansa suosittamalla toistensa tuotteita (esim. majoitus ja ohjelmapalvelut kuten mönkijävuokraus ja värikuulasodat) sekä tarjoamalla erilaisia matkailupaketteja.

- toteutus yritysryhmähankkeena, elinkeinojen kehittämishanke.
- nivotaan seudulliseen toimintaan
- olemassa olevien verkostojen hyödyntäminen (Sunfeelings ry)
- Yhteisen nettivarausjärjestelmän luominen.

2. Kylien yhteistoiminnan lisääminen

Järjestetään kylien välisiä yhteistapahtumia, joissa voidaan esimerkiksi kisaila kyläseurojen kesken. Hyödynnetään kylillä olevaa osaamista järjestämällä yhteisiä kurssseja, esimerkiksi yksi kylä järjestää ATK-opetusta ja toinen sienikurssin. Lukiolaiset voidaan rekrytoida valmistamaan Kangasniemen kylille nettisivut osana lukion tietotekniikkakurssia. Tämä lisää nuorten osallistumista kylätoimintaan ja nettisivut saavat nuorekkaan ilmeen. Kylällä järjestettävä ATK- kurssi voi keskittyä nettisivujen tekoon ja päivitykseen, jotta kyläläiset voivat itse päivittää lukiolaisten valmistamia nettisivuja.

- kansalaisopisto kumppanina, osaksi opiston ohjelmaa
- lukion kanssa tehtävä projektiyhteistyö
- oman kunnan/kylien kehittäminen nivominen osaksi lukio-opetusta

3. Kansainvälisen ja kansallisen verkoston luominen

Kylät voivat hankkia ystävyyskylän ulkomailta tai kotimaasta. Ystävyyskylään pidetään yhteyttä sähköisesti ja vastavuoroisilla vierailuilla. Ystävyyskylä voi toimia väylänä uusien vierailijoiden houkuttelemiseksi. Heille tarjotaan erilaisia elämyksiä, kuten hirvenmetsästysretkiä tai heinäntekoon osallistumista.

- kylämatkailu
- ystävyyskuntien hyödyntäminen (olemassa olevien suhteiden "lämmittely")
- Lugan seudun suunnan yhteistyö
- erityisesti nuoret olisi kohderyhmänä
- kansallisen tason kyläyhteistyö myös hyödyllistä

II Mökiltä kylille – tuvasta torille

4. Tiedonvälityksen kehittäminen

Selvitetään kullekin asukasryhmälle (vakituiset ja vapaa-ajan asukkaat, vanhukset) sopivimmat tiedonvälitysmuodot. Näitä hyväksikäyttäen tiedotetaan kylien ja kunnan palveluista ja tapahtumista. Kerätään esimerkiksi palveluesitteeseen tai internetsivuille vapaa-ajan asukkaiden tarvitsemiin töihin käytettävissä olevien kyläläisten yhteystietoja. Kartoitetaan kylien uinti- ja venepaikat sekä tiedotetaan niistä alueen asukkaille. Kootaan kalastukseen ja tieavustuksien hakemiseen liittyvää informaatiota ihmisten saataville.

- Kangasniemen kunnallislehti hyvä tiedotuskanava, yhteistyötä kehitetään
- Kangasniemi.fi sivujen kehittäminen palvelujen ja tapahtumien integroijana

5. Tapahtumia ja toimintaa kylille

Lisätään tapahtuma-, kurssi- ja retkitoimintaa, esimerkiksi käsityö- tai askartelukerhoja, uimahalliretkiä ja jumppia. Tapahtumana voi olla vaikkapa peli-ilta. Hyödynnetään vanhoja tai vielä toimivia kyläkoulurakennuksia kokoontumistiloina.

- rohkeita ideoita uusiksi toiminnoiksi (pokeri-ilta)
- yhteistyö kansalaisopiston kanssa
- Kyläsportti-hankkeen kokemusten hyödyntäminen

III Paikalliset, ylpeikkää!

6. Ulkoilureitistöjen yhdistäminen

Eri puolilla Kangasniemeä on jo olemassa ulkoiluun soveltuvia yksittäisiä rakenteita, joiden yhdistämisellä voitaisiin muodostaa entistä kattavampi verkosto. Ulkoilureittejä on kattavasti eri puolilla kuntaa, mutta ne ovat varsin lyhyitä. Niitä yhdistämällä voitaisiin kuitenkin aikaansaada pinta-alaltaan kattava ja kilometreissä pidempi ulkoiluverkosto. Hankkeeseen sisältyviä osa-alueita ovat

- hiihtoladut
- kodat
- laavut
- luontopolut
- veneilyreitit
- kelkkareitit
- esiselvitys

Ulkoilureitistö palvelisi kunnan matkailuyrittäjiä, jotka voisivat käyttää sitä matkailupalveluita kehittäessään. Toistaiseksi ongelmana on ollut maanomistuskysymykset ja reittipohjien käytännön toteuttaminen. Tähän voisi tarjota ratkaisun hankerahoitus, jonka avulla on mahdollista tehdä konkreettisia selvityksiä maanomistajien kiinnostuksesta ja työvoiman tarpeesta. Myös reitistön varsinaiseen toteutukseen ja ylläpitoon on mahdollista saada rahoitusta.

- reittien raivaus, kohentaminen ja ”yhdistäminen”
- reittikohteiden kartoitus
- reittejä erityisryhmille, reittien teemoittelu: lapsille, maastopyöräilijöille ym.
- tiedotukseen ja yritysten yhteistyöhön liittyvä asia
- yhdistäminen eri tapahtumiin, ketjuttaminen
- reitistöjen ylläpidon ratkaiseminen, sopimuksellisuuden soveltaminen
- yhteys seudun ja jopa maakunnan reitistösuunnitelmiin
- kokoaminen yhteiselle kartalle

7. Sijainnista mahdollisuus

Kangasniemi sijaitsee kohtuullisen matkan päässä kolmesta suuresta keskuksista. Tämä tarjoaa kunnalle oivat mahdollisuudet houkutella alueelle uusia asukkaita ja kakkosasujia. Ongelmana on kuitenkin vapaana olevien tonttien ja asuntojen riittämättömyys. Ratkaisua voisi lähteä etsimään selvitysluonteisilla hankkeilla, joissa kartoitetaan mm.

- Vapaana olevat tontit
- Yksityisten omistajien kiinnostus tonttien myyntiin
- Asuntojen vuokraamisen mahdollisuus

Selvitysten tekeminen on edellytys tehokkaan markkinoinnin käynnistämiseksi. Markkinointi on tärkeää uusien asukkaiden houkuttelemiseksi. Erityisesti suurien keskusten asukkaat voisivat olla mahdollisia muuttajia.

- tehtyjen kartoitusten hyödyntäminen ja tietojen ajantasaistaminen
- laajentaminen koko kunnan alueelle
- asian aktivoiminen
- Jäskyn kartoituksen hyödyntäminen

IV Luonnostaan yrittäjä

8. Ikääntyvien ihmisten palvelutarpeet

Olisi tärkeää selvittää ikääntyvien todellinen palveluiden tarve ja heidän maksukykynsä. Konkreettisia hankeajatuksia ovat esimerkiksi:

- esiselvitys
- vanhusten asiointipalvelu
- ruokapalvelu
- ystäväpalvelu
- kuljetuspalvelu

Asianmukaisten palveluiden puuttuminen vaikeuttaa ikääntyvien asumista kotikylillään ja heikentää heidän elämänlaatuaan. Ikääntyvien tarpeet tarjoavat mahdollisuuksia uudenlaisten palveluyritysten luomiseen.

- kunnan peruspalvelujen piiriin kuuluvia palveluja ei voi L-rahoilla tukea
- mummotalkkaritoiminta
- hyvinvointihankkeiden kokemuksista oppiminen ja mallien hyödyntäminen (Senet)

- vanhustenpalveluja kyläkouluille (Kyllikki-hanke mallina)

9. Kurssit yrittäjien lisätulona

Paikkakunnalla asuu lukuisa joukko eri alan ammattilaisia. Heidän osaamistaan voisi hyödyntää erilaisen virkistystoiminnan järjestämisessä. Kurseja voisi järjestää ainakin seuraavilla aloilla

- käsityötaito
- tietotekniikka
- teknisten laitteiden käyttökoulutus (matkapuhelimet, digiboxit)
- musiikki
- retkeily

Yksityinen yrittäjä voisi harjoittaa kurssitoimintaa oman liiketoimintansa ohella. Paikallisten asukkaiden lisäksi kurseja voitaisiin kohdentaa myös matkailijoille ja vapaa-ajan asukkaille.

4.2 Rahoitussuunnitelma

Ohjelman rahoitussuunnitelma tarkennetaan esiselvityshankkeessa ja se tulee perustumaan yksittäisten hankesuunnitelmien budjetteihin. Rahoitussuunnittelun yhteydessä neuvotellaan eri rahoittajatahojen kanssa.

4.3 Toteutukseen liittyvät riskit

Ohjelman valmistelun intensiiviviikon aikana keskusteltiin kyläläisten kanssa luonnollisesti myös niistä asioista, jotka tulivat esille huolenaiheina ja ongelmina. Jotkin ongelmat voivat ovat niin voimakkaita, että ne lamauttavat luovan toiminnan ja kumppanuuden aidon kehittymisen sekä uhata ohjelman toteutumista.

Keskusteluissa pidettiin tärkeänä saada kylien voimavarat hyvin laajasti käyttöön. Mikäli tässä ei onnistuta, kukaan ei halua ottaa prosessia omakseen, kun pelätään sen jäävät vain muutaman harteille. Liian pieni osallistujamäärä johtaa usein uupumiseen, jolloin hankkeiden jatkuvuus vaarantuu. Syynä heikkoon osallistumiseen saattaa olla haluttomuus tai mainittu epäusko yhteistyön toimivuuteen.

Isot kiistat, kuten kyläkoulut sekä kaavoitus ja tonttitarjonta repivät kyliä ja niiden asukkaita eri suuntiin. Yhteistyö hankaloituu kaikilla toiminnan osa-alueilla.

4.4 Ohjelman omistajuus ja toteutuksen organisointi

Ohjelman omistajuus siirtyi **Kangasniemen Maaseutuseuralle 18.10.2007**. Seura käsittelee ohjelmaa syyskokouksessaan marraskuussa 2007. Ajatuksena on perustaa seuran alaisuuteen jaosto, joka toimisi ohjelman toimeenpanon ohjausryhmänä.

Ohjelman **omistajuus** tarkoittaa sitä, että seura ottaa vastuun ohjelman toteuttamisesta ja jatkuvasta kehittämisestä. Ohjelman omistaja toimii ohjelman koordinoijana, mutta ei toteuta itse kaikkia toimenpiteitä, vaan toimii laajassa yhteistyössä sekä hankkii osaamista ja resursseja useilta kumppaneilta, kuten asiantuntijoilta, viranomaistahoilta ja oppilaitoksista. Kaiken on kuitenkin perustuttava paikalliseen kumppanuuteen. Omistajan on huolehdittava siitä, että ohjelman ohjausryhmässä on esimerkiksi riittävä yrittäjien edustus.

Liite 1. Strategioiden taustalla oleva näkemys toimintaympäristön luomista mahdollisuuksista ja Kangasniemen vahvuuksista.

Toimintaympäristön mahdollisuudet:	Kangasniemen vahvuudet:
<ul style="list-style-type: none"> - myös kuivan maan mökit käyvät kaupaksi - mökkeilyn muuttuminen kakkosasumiseksi - mökkeily lisääntyy, mutta mökkeilyn luonne muuttuu (luksusmökit) 	<ul style="list-style-type: none"> - vahva kesämökkeilyperinne / paljon kesäasukkaita - kysyntä mökkiläisten palveluille
<ul style="list-style-type: none"> - matkailun kansainvälistyminen - kotimaanmatkailu kasvaa 	<ul style="list-style-type: none"> - luonto - paikallinen kulttuuri / paikkakunnalta kotoisin olevat tunnetut henkilöt
<ul style="list-style-type: none"> - etätyö 	<ul style="list-style-type: none"> - olemassa oleva infrastruktuuri
<ul style="list-style-type: none"> - hankerahoitus 	<ul style="list-style-type: none"> - idearikkaat ihmiset
<ul style="list-style-type: none"> - paikallisten tuotteiden suosiminen 	<ul style="list-style-type: none"> - paikallinen ruoantuotanto
<ul style="list-style-type: none"> - halukkuus maallemuuttoon lisääntyy - 	<ul style="list-style-type: none"> - asumisen edullisuus - hyvä sijainti valtatie 13 varrella - paluumuuttajapotentiaali
<ul style="list-style-type: none"> - väestön ikääntyminen ja kulutustarpeiden muutos - kysyntä uusille palveluille 	<ul style="list-style-type: none"> - iäkkäitä ihmisiä paljon - moniosaaminen
<ul style="list-style-type: none"> - puutarhakulttuurin kasvu 	<ul style="list-style-type: none"> - alan osaamista

Liite 2. Kylillä esille tulleet kehittämisajatukset

Matkailu

- kohtuuhintainen majoitus B&B
- palveluesite, kesäasukkaille tietoa palveluista, myös nettisivut
- elämymatkailu, heinäseivästystä turisteille, rautakangen heittoa
- matkailu, luonto, kalastus, metsästys
- latuverkostot, kelkkailu, latuverkostojen yhdistäminen
- venesataman rakentaminen ja veneilyreitistön luominen
- kalastusinfo, missä pääsee kalastamaan, luvat ja kalapaikat, järvikalastus
- uintipaikat kartalle, uimarannoittamisen ongelmat, paikkojen kunnostus
- luontopolut ja hiihtoreitit
- laavujen merkintä karttoihin
- hiljaisuuskoulutus
- kesäasukkaat, tiedonlevittäminen, kesäasukkaat mukaan
- elämymatkailu, hevosvaellukset, mönkijäreitit, luonto-opas
- koulujen hyödyntäminen matkailussa
- Hiski Salomaa Akatemia
- matkailupalvelut, yrittäjien välisen yhteistyön lisääminen, verkostoituminen
- hirvikannan hyödyntäminen erämatkailussa

Asuminen

- tontteja/asuntoja
- kunnan kaavoituksen kehittäminen /arvotontteja
- tonttitarjonnassa hyödynnettävä pienimuotoista kunnallistekniikkaa, yhteinen vesi, viemäri, lämpölaitos, talonmies
- maanvaihto kunnan kanssa
- vanhusten asunnot ja asumisen turvaaminen kylillä

Tiedottaminen

- kunnan palveluista tiedottaminen, esim. postissa jaettava tiedote
- kylien palveluista tiedottaminen esim. ilmoitustaululla mökkiläisille
- paikallisen tiedon välittämisen kehittäminen, mikä välittää tiedon kaikille nopeasti, kätevästi, halvalla
- tieavustuksesta tiedottaminen
- kunnan viranomaisten kylävierailut

Palvelut

- vanhusten ja autottomien kuljetuspalvelut
- vanhusten palvelutarpeen ja maksukykyyn selvittäminen
- kyläkoulusta monipalvelukeskus, ruokapalvelu, kesäksi kurssitoimintaa, askartelu, käsityö, jumppa, vaihtotori
- retkien järjestämien esim. uimahalliin
- ohjattu sienestys ja kalastus
- kylätalon käyttöasteen nostaminen, työporukoille ja perheille tilaisuuksia, saunamahdollisuus, ei majoitusta, mutta majoitusyhteistyö
- julkisen liikenteen kehittäminen
- tiestön kunto, pidetään ääntä ja puolta oman kylän puolesta
- kyläkoulu, arvokas, jopa yksityistettyä, teknologia kyläkoulu
- kylien jätepestien valvonta, väärinkäytösten ehkäiseminen

- lahtivajan, monitoimitilan rakentaminen kodan yhteyteen
- latu/patikkareitti koululta kodalle
- peli-illat, pokeri, uuno, ulkopelit
- bussikatokset
- vanhuspalveluyritys, kiertävä palvelija
- huono kännykkäverkko
- hoivapalvelut, ystäväpalvelut, asiointipalvelut, varamummolat
- kyläkoulujen yhteiset nettiluennot
- koulujen kesätoiminta
- vanhuksille tarjottavat palvelut
- kännykän ja tietokoneen käytön opastaminen
- luontopalvelut
- kakkosasumisen huomioiminen esim. terveyskeskuspalveluissa
- vanhuksille tarjottavat palvelut
- tieverkoston parantaminen
- jäte/vesi/ympäristöhoito
- vesiosuuskunta

Markkinointi

- tonttien, kunnan, kylien ja yritysten

Työ ja yrittäminen

- etätyön tukeminen
- kurssikoulutusta
- yhteistyötä
- pesula/mehuasema, yritysidea, muut voi pyykätä ja mehustaa omat sadot
- metsäyrittäjäyys
- mökkitalokkarit

Tapahtumat

- virkistystoiminta esim. ompeluseurat, käsityökerhot, kahvittelut
- kuntalaisten yhteinen syystapahtuma, kyläseurojen köydenveto, paikallisyrittäjien antimet
- kylien yhteiset tapahtumat
- yhteiset tilaisuudet lapsille ja vanhuksille

Muut

- lohikalojen istutus
- kylien yhteistoiminnan lisääminen

Liite 3. Ohjelman ensimmäisen version koonnut opiskelijatiimi

Kangasniemen kunnan ja kylien kanssa tehdyn yhteistyön myötä syntyi ajatus valtakunnallisen Rural Studies -yliopistoverkoston opiskelijoiden opintojen kytkemisestä tällaiseen konkreettiseen kehittämistyöhön. Näin monitieteisten maisteriopintojen yhteyteen rakennettiin opintojakso - Maaseudun kehittämishanke. Verkoston johtokunta hyväksyi uuden opintojakson opetusohjelmaansa. Sen vastuulaitokseksi määriteltiin Tampereen yliopiston yhdyskuntatieteiden laitos. Jakson vastuuopettajana on dosentti Torsti Hyyryläinen. Näin kurssi tuli avoimeksi kaikille verkoston 10 yliopistossa opiskelevalle. Opintojaksolle hyväksyttiin hakijoista kuusi kehittämisestä kiinnostunutta opiskelijaa, jotka kaikki ovat opintojensa loppuvaiheessa. Kangasniemen kunnan kanssa sovittiin siitä, että kunta osallistuu opintojakson kustannuksiin mm. tarjoamalla opiskelijoille majoituksen koko viikoksi.

Opiskelijatiimin jäsenet:

Hakala Laura, Kangasniemi, Turun yliopisto, maantiede
Halttunen Katri, Mäntyharju, Tampereen yliopisto, sosiaalianthropologia
Korkealehto Anne-Marie, Laukaa, Kuopio yliopisto, ympäristöbiologia
Siirilä Heli, Alajärvi, Vaasan yliopisto, aluetiede
Tarvainen Hanna, Kuopio, Turun yliopisto, maantiede
Viita Kirsi, Turku, Oulun yliopisto, kulttuuriantropologia

Katso Monitieteisistä maaseutuopinnoista ja Rural Studies -verkostosta tarkemmin:

www.ruralstudies.fi